

referat **Karla Blaschkeja** iz Leipziga »Arhivski viri za zgodovino vsakdanjega življenja na Saškem«. Sistematično je obravnaval in ocenil izpovednost številnih, raznovrstnih fondov državnih arhivov, arhivov viteških posesti, mestnih in cerkvenih arhivov. **Darja Mihelič** iz Ljubljane je nato v prispevku »Vsakdanje življenje obalnega mesta v luči različnih pisanih virov« predstavila praktično uporabo raznovrstnih pisanih virov za prikaz konkretne slike mestnega in meščanskega vsakdanjika. Vzorec za študijo je bil Piran v letih 1600 do 1602. Ilustracija tega prostorsko in časovno ozkega vzorca je nastala na temelju izjemno širokega izbora raznovrstnih ohranjenih virov iz piranskega arhiva. Predavanjem je sledil organiziran ogled mesta in njegovega muzeja pod strokovnim vodstvom. Zaključil se je v mestni hiši na sprejemu pri mestnem županu.

V torek 11. julija je v prvem referatu **Helfried Valentinitich** iz Gradca govoril o temi »Kazenski sodni protokoli kot vir za zgodovino vsakdanjega življenja«. Ko se je najprej pomudil pri zgovornosti tovrstnih virov za obravnavano tematiko, je opozoril na posebnosti podobe baročnega obdobja. Nato je podrobneje označil posamezne vrste virov. V zaključku se je pomudil ob vprašanih metode in težavah pri vrednotenju obravnavanih virov. Sledil je prispevek **Helmutha Feigla** z Dunaja »Ženitna pisma in zapuščinski spisi kot vir za zgodovino vsakodnevnega življenja«. Najprej je predočil vlogo dogodkov, ob katerih so ti viri nastajali, nato je ocenil pomen teh zapisov za preučevanje pravne zgodovine, družinskih razmerij, dednih običajev, družbene strukture, premoženjskega stanja in življenjskega standarda. V sklepnem delu je opozoril na probleme, ki jih postavlja preučevanje teh virov pred raziskovalca. Referatoma je sledil ogled židovskega muzeja, nato pa so se udeleženci odpeljali na ekskurzijo v Krems. Tam so si ogledali Institut für mittelalterliche Realienkunde avstrijske akademije znanosti in se pod strokovnim vodstvom sprehodili po mestu. Na povratku jih je v samostanu Göttweig sprejel deželni glavar.

V sredo 12. julija je **Karoly Vörös** iz Budimpešte prebral svoj prispevek »Metamorphosis Transylvaniae, Spremembe v vsakdanjem življenju Sedmograške v 18. stoletju«. Po krajšem orisu razmer 18. stoletja se je podrobneje ustavil pri literarnem delu Metamorphosis Transylvaniae Petra Aporja in pri memoarih Györgyja Retegija. V ospredje je postavil opis tedanjega obnašanja, gostoljubnosti, gastronomske kulture in oblačenja. V referatu »Slikovni viri za zgodovino vsakdanjega življenja v obdobju baroka in 19. stoletja« je **Karl Gutkas** iz St. Pöltna ob uporabi številnih diapozitivov predočil občinstvu človeški vsakdan v zrcalu raznovrstnih likovnih upodobitev. Organizator je za ta dan pripravil udeležencem tudi izlet na razstavo »Magija industrije« v Pottensteinu pod vodstvom **Romana Sandgruberja** iz Linza. Na povratku so se ustavili tudi v Berndorfu in si ogledali znamenito osnovno šolo, v kateri je vsak razred poslikan in opremljen (vrata, razsvetljava, klopi, stoli, omare) v stilih, ki ponazarjajo razna zgodovinska obdobja od egipčanskega dalje.

V četrtek 13. julija je **Ernö Deak** z Dunaja govoril o temi »Mestni vsakdan«. Ustavil se je pri značilnostih mest, ki dajejo pojmu mestni vsakdan posebno vsebino. Poudarek je namenil pomenu predpisov za oblikovanje vsakdanjega življenja. **Roman Sandgruber** iz Linza je imel nato predavanje »Viri in izsledki za zgodovino življenjskega standarda v obdobju baroka«. Obdelal je povezavo med rastjo prebivalstva, življenjskim standardom in uporabo potrošnih dobrin, ki so označevali začetke industrializacije v Avstriji 18. stoletja. Simpozij je zaključil referat **Markusa Mattmüllerja** iz Basla »Pričevanja naselitvene in agrarne zgodovine o vsakdanjem življenju: raziskava švicarskih primerov«. Predstavil je zanimive prijeme pri določanju števila prebivalstva. Opisal je vpliv naraščanja prebivalstva (1500 do 1700) na spremembe v agrarnem sektorju in omenil njihove posledice za vsakdanje življenje. Kot uvodni je bil tudi zaključni del posvetovanja kratek. Žal v njem udeležencev niso seznanili s temo naslednjega posvetovanja.

Darja Mihelič

MEDNARODNI KULTURNOZGODOVINSKI SIMPOZIJ MODINCI 1989

(Modinci, 3.—7. julij 1989)

Od 3. do 7. julija 1989 je bil v Modincih (Mogersdorf) na Gradiščanskem v Avstriji 20. kulturnozgodovinski simpozij. Zgodovinarji iz Štajerske, Gradiščanske, Železne županije, Hrvaške in Slovenije (te dežele so namreč uradne udeleženke, dejansko pa je v avstrijskem in madžarskem primeru udeležba vsedržavna) so se zbrali v kraju, ki je dal pobudo in ime srečanju. Takšna oznaka prireditve je tudi veliko bolj v skladu z njeno naravo, saj presega zgolj strokovne razgovore. Tisti, ki smo bili prvič med neposrednimi pobudniki, smo bili presenečeni, kakšna ideja je vzkliła v tej skromni trški občini. Kraj je dejansko vas, prej majhna kot velika, prebivalci so kmetje, ki nekaj malega dodatno zaslužijo tudi s turizmom. Čeprav se strokovnega dela

skoraj niso udeleževali, pa so vendar na vsakem koraku dali čutiti, da je to njihova prireditev, poskrbeli so za ustrezno dekoracijo, se udeleževali umetniških srečanj, prizadevnim organizatorjem pa je uspelo, da se je slavnostne otvoritve jubilejnega simpozija udeležil tudi sam avstrijski kancler dr. Franz Vranitzky. Ni ga le formalno otvoril, ampak je poslušal tudi uvodno predavanje ter ostal z udeleženci do konca skupne večerje. Takega odnosa najvišjih državnih predstavnikov do naših strokovnih prireditev vsaj pri nas nismo vajeni.

Simpozij je bil posvečen vplivom francoske revolucije na razvoj meščanstva v panskem prostoru v letih 1789—1830. Sovpadanje vsebine s slavno obletnico ni bil slučaj, saj je v središču zanimanja udeležencev že nekaj let sloj, ki ga je ta prelomni dogodek spravil dokončno na površje. Uvodni referat je imel Ernst Bruckmüller, ki je podal splošno sliko razvoja meščanstva v habsburški monarhiji do leta 1830. Opozoril je zlasti na rast birokracije, ki je z razvojem uprave segala vse niže in postajala pomemben sloj v naših mestih.

Štajerska referenta sta bila Marlies Raffler in Karl Spreitzhofer. Prva je govorila o začetkih izobraženega meščanstva na Štajerskem. Posebej se je zadržala pri graški čitalnici, socialni strukturi in prostorski razprostranjenosti njenih članov. Zanimivo je, da se ta proti jugu skoraj ujema z jezikovno mejo. Tako ta kot tudi referat njenega kolega, ki je pokazal prehod od meščana k državljanu, sta bila za naše področje zelo zanimiva. Karl Spreitzhofer je obljubil, da bo objavil svoje besedilo v eni naslednjih števil Zgodovinskega časopisa. Gradišćansko sta zastopala Klaus Lohrmann in Gustav Reingrabner. Prvi je pokazal na odmeve francoske revolucije pri tamkajšnjih Židih, drugi pa pri protestantih. Ker sta obe skupini državljanov ravno v tistih letih dobili precej pravic, sta bili z državo kar zadovoljni in se nista preveč ozirali proti Franciji. Madžarska strokovnjaka Vera Báckai in Károly Vörös sta predstavila njihovo meščanstvo in gospodarske odredbe francoske okupacije v zahodni Madžarski. Prva je v bistvu nadaljevala svoj lanski prispevek, drugi pa je opozoril na »osvoboditeljsko misijo« vojske. Hrvaška predstavnika, literarni zgodovinar Miroslav Šicel in Dragutin Pavličević sta si dala opraviti z dvema kajkavskima pesmicama neznanih avtorjev: Paškvil iz leta 1794 in Fama volat iz leta 1796. Obe sta dokaj radikalni, vendar pa preskromen argument za kakršnokoli dolgoročno sklepanje.

Slovence sta zastopala Bogo Grafenauer in Vasilij Melik. Prvi je spregovoril o idejah francoske revolucije v slovenskem kulturnem življenju konec 18. in v začetku 19. stoletja na primeru slovenske historiografije. Poudarili bi predvsem ugotovitev, da je do preloma v slovenskem kulturnem življenju prišlo v krožkih, ki niso bili zvezani z idejami racionalizma, iz katerih je izšla ideja francoske revolucije, in da je tudi kasneje lažje govoriti o sorodnosti kot pa neposrednih vplivih. Melik je predvsem opozoril, kakšna so bila naša mesta in kaj je bilo od njihovih prebivalcev realno pričakovati. Ta leta so v veliki meri čas stagnacije in zdravljenja ran, ki jih je našemu meščanstvu zadala francoska uprava.

Značilnost referentov ni bila le popolna udeležba in da so se vsi držali predpisane teme, ampak tudi neverjetna disciplina pri dolžini referatov. Vsak je seveda napovedal, da bo objava obsežnejša, zato o njih ni mogoče podati dokončne sodbe. Večina žal ni predhodno poslala povzetkov, kar je spremljanje simpozija nekoliko otežilo, kljub prevajanju. Dejstvo je namreč, da objave zelo kasnijo, da je že nekajletna zamuda, ki postaja najnevarnejša past za usodo simpozija. Vprašljive postajajo namreč trajne koristi tega početja, ki ni ravno najbolj poceni. S to pripombo pa smo zaključili seznam kritičnih pripomb in se lahko ponovno vrnemo k hvaljenju. Večina udeležencev na simpoziju resno sodeluje, kar kaže tudi preko štirideset diskutantov. Z redkimi izjemami, v razliko od prejšnjih let, skoraj ni bilo doma pripravljenih diskusij, ampak je prihajalo do neposrednih reakcij. Letos sta presenetila z udeležbo tudi dva slovaška zgodovinarja. Formalno sta bila člana gradišćanske delegacije oziroma gosta organizatorjev. Opozorila sta na slovaške posebnosti in napovedala možnost širjenja seznama dežel udeleženk. Med provokativnimi vprašanji bi omenili le tisto, ki se je nanašalo na vprašanje, ali ogrsko-hrvaško-srbski revolucionar Martinovics ni bil v bistvu prizadeta oseba. Odgovor je bil žal literaren. V celoti pa lahko o simpoziju zapišemo, da se je trdil zastavljeni cilj resno obravnavati, da niso iskali revolucionarjev tam, kjer jih ni bilo, oziroma, da niso trdili, da ni bilo najprej nič, potem je prišla francoska revolucija in potem je bilo vse drugače. Resnost, kritičnost in nepatetičnost pa je tudi najboljša garancija za 21. simpozij, ki bo na Madžarskem.

Stane Granda